

Forslag A 2016/UHN
Fremlagt af Nordisk Frihed
Behandles af Udvalget for et Holdbart Norden

Medlemsforslag om Växtförädling för Naturvård

Nordisk Frihed foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordiska ministerrådet adderer et verksamhetsmål for Nordgen at arbejde for væxtförädling for naturvård

Baggrund

Handel med växter och växtdelar innebär en risk för att även växtsjukdomar och andra växtskadegörare importeras. För den skull finns ett omfattande regelverk och arbete på nationell såväl som EU-nivå. Till följd av historiska flyttningar av sjukdomsalstrande organismer och andra växtskadegörare finns idag ett antal svåra sådana på våra inhemska växter i Norden. Trots ansträngningarna finns det även en stor risk att fler sådan kommer in i våra Nordiska länder i framtiden.

Särskilt exemplet almsjukan, en svamp som angriper almar, visar att importerade sjukdomar kan hota våra inhemska växters existens. Trädarter är särskilt betydelsefulla för biologisk mångfald, eftersom de utgör en förutsättning för många andra arter. Försvinner almen, så försvinner många andra arter med den. Alla arter i det ekosystemet försvinner om de inte kan leva på en alternativ värd eller överleva i ett annat ekosystem. Andra sjukdomar och skadegörare är inhemska men har blivit ett större problem till följd av ökad torka och annan stress för värdväxterna. Det kan få negativa följd effekter för ekosystem. Balanser kan rubbas.

Det vanligaste sättet att bekämpa en sjukdom som angriper träd är att såga ned sjuka träd för att förhindra vidare spridning. Det är en metod som ofta inte fungerar när sjukdomen väl har spridits vida. I sådana situationer kan en framgångsrik strategi vara att medelst växtförädling ge träden resistens mot sjukdomen. Det har gjorts med viss framgång i arbetet för att rädda den amerikanska kastanjen och i år startar ett arbete i Sverige för att ge almen resistens mot almsjukan. På så vis kommer två almarter och ett femtiotal andra arter troligen att räddas från utdöende.

Redan att leta gener lämpliga för att lösa miljöproblem i naturen kan göra att man kan lösa vissa miljöproblem. Modern växtförädling, såsom genredigering till exempel med verktyget CRISPR/Cas kan utöka problemlösningarsarsenalen avsevärt.

Hittills har samhället inte varit beställare av växtförädlingsprodukter för att primärt lösa miljöproblem, med undantag för almprojektet som startar i år. De tillämpade växtförädlingsprojekt som finns fokuserar helt naturligt sina förädlingsmål på grödor, husdjur och produktionsträd för att ge ekonomisk avkastning i framtiden. I vissa fall finns positiva synergieffekter för miljön.

Med växtförädling i miljöns tjänst kan möjligheter skapas för tillämpad, produktframtagande forskning med syftet att lösa miljöproblem. Miljöproblemen blir utgångspunkten för förädlingsarbetet.

Det är inte bara sjukdoms- och skadegörarresistens som är möjligt. Till exempel finns framtida möjligheter att göra en invasiv växtart mindre invasiv, eller att ge en sällsynt växtart hjälp att överleva en ny stressfaktor. Öppnande av arbetsfältet kommer att leda till fler strategier.

Nordgen, som sorterar under Nordiska ministerrådet inrymmer sekretariatet för Public Private Partnership som koordinerar arbete med växtförädling och växtförädlingsforskning inom pre-breeding, det vill säga steget när viktiga egenskaper hos växter upptäcks och karaktäriseras. Dessa egenskaper kan sedan användas vid växtförädling. Nordgen har målet att bevara och underlätta en hållbar användning av genetiska resurser knutna till livsmedel, jordbruk och skogsbruk.

Nordgen har också som målsättning att gynna miljömässig hållbarhet. Det vore ett naturligt steg att Nordgen även skulle få i uppdrag att finna och använda växtgenetiska resurser för naturvård och därigenom gynna miljömässig hållbarhet även i naturen.

Nordgen skulle använda sin kunskap om och erfarenhet av de genetiska förutsättningarna för växtproduktion och bevarande från de areella näringarna inom ett arbetsfält som är nytt i Europa. Nordgens kunskap och erfarenhet kan användas förutom för att utarbeta strategier för växtförädling för naturvårdssyfte också för de i sammanhanget viktiga strategier för in-situ-bevarande av arter och utplanteringsstrategier av eventuella resistenta växter för största möjliga miljönytta.

Nordgen bör i arbetet samarbeta med olika forskningsmiljöer och växtförädlingsmiljöer såsom Skogforsk.

Om Nordgens arbete kan leda till att arter som annars dör ut kan bevaras, kan alla de genetiska resurser som är knutna till dessa arter även vara tillgängliga för framtida användning. Det kan i förlängningen gynna livsmedelproduktion, virkesproduktion och medicinska tillämpningar med mer.

Det finns således starka argument för förslaget knutet både till bevarande av biologisk mångfald och framtida ekonomisk nytta.

Den nordiska nyttan består i att våra länder ofta har liknande utmaningar när det kommer till sjukdomar, skadegörare och invasiva växtarter. En ny lösning för ett sådant miljöproblem skulle kunna användas av mer än ett av de nordiska länderna. Samarbetet skulle också ge en större skjuts till detta nya fält av miljöarbete än ett nationellt projekt. Slutligen skulle samarbetet kunna ge större samsyn om vad som behövs vid användning av genredigerade växter för att lösa problem i naturen.

København, den 24. februar 2025

Angelika Bengtsson
Victoria Tiblom
Staffan Eklöf

Ann-Christine Frohm
Miko Bergbom
Mikkel Bjørn